

Jelena S. Mladenović

POETIKA PRIVATNOSTI: O NEOPHODNIM TOPLIM TOPLINAMA

(Petar Matović: *O sadašnjosti i sedativima*, Kulturni centar Novog Sada, Novi Sad, 2021)

Svoju novu pesničku knjigu čiji naslov *O sadašnjosti i sedativima* pozajmljuje iz prve pesme „San dolazi sekirama“, Petar Matović pridružuje istančanoj a prepoznatljivoj lirici koju smo mogli čitati i u njegovim ranijim zbirkama. Našavši dobar odnos između utisaka iz zajedničke nam stvarnosti i neophodnog eskapizma, autor samouvereno bira ranije srećno otkrivena stilska rešenja, radeći na intenzivnosti, a ne na ponavljanju pesničkih slika koje i u ovoj zbirci kolektivnu kapitalističku sadašnjost vezuju za lično iskustvo. I dalje će Matovićeva poezija biti u dosluhu s realnošću svakidašnjice, ali s manje eksplicitno angažovanim poduhvatima, jer će se stari i novi tematski izbori jače usidriti u ličnom – u onom potrebnom „višku“ subjektivnosti od kojeg lirika živi.

Kako izaći na kraj sa sveprisutnim teskobama, utišanim bolovima svakodnevnog života koji mimo naših htenja dobija obrise i forme nekih „novih realnosti“ kazuje nam koherentna lirska refleksija koja se proteže kroz šest pažljivo oblikovanih ciklusa. Naslov zbirke ipak izostavlja deo stihova kojima duguje poreklo – *o našim / sadašnjostima, sedativima i nemoćima / kojoj nema kraja* – a upravo izostavljeni detalj, ta *nemoć*, razotkriva pozadinski kolorit pesničkog sveta u koji nas autor uvodi kroz *monohromatsko jutro*. Sudar dve boje od kojih je jedna crna, a druga promenljiva – od crvene boje ispranih krovova, signalno crvene, preko jarkocrvene boje usana do neonske plave, pa čak i do mrke boje mebla – predstavlja reflektovan dodir stvarnosti i sedativa iz naslova: [...] *Jer nebo se nosi u sebi i / boje su tu da podsete, da tresnu pred tebe ono / što ćeš uvek biti* („Uvek ćeš biti“).

Kao i u ranijoj Matovićevoj poeziji, i ovde prepoznamo slike gradskog pejzaža i unutrašnjosti sobe, koje neposredno proističu jedne iz drugih. Njihova povezanost je takva i u stvarnosti pritisnutoj tehnološkim napretkom, logikom tržišta i previše zahtevnim imperativima usmerenim jedino ka komercijalnom surogatu zdravog života. Opisi eksterijera, atmosferskih prilika, s čestim navođenjem meseca u godini ili dela dana, vrše kontekstualizaciju i identifikuju tu sadašnjost, dok se opisi enterijera, odnosno mikrosвета ili tzv. *poetike sobe* („Kuglu težine pustio sam niz jezik i kičmu“), nadovezuju kao mogućnost ispunjenja toliko željene topline i bliskosti. U kakvu god vrstu opisa da uletimo, tu će biti i pesnički subjekt koji se nikada ne nalazi izvan već je uvek nađen/izgubljen u tim stapanjima i prožimanjima spoljašnjeg i unutrašnjeg. Među ovim opisima nema opozicije, kao što nema opozicije ni između gradskog ambijenta i u njega ušetale prirode: *Cvetovi su isušeni i mrve se na vetru. / Sve se dešava na krovu solitera. Mravi / prenu letnje članke*. [...] („Čestice“) dok [...]

pluća dišu / u travama, u stablima, u soliterima („Divlja svinja“). Dok eksterijere formiraju dimnjaci, tramvaji, semafori, soliteri, vetrogeneratori, pa čak i ptice vetruške, unutrašnji prostori, enterijeri sobe odnosno doma, otvaraju vrata intimnosti i oniričke kuće. Soba i u ovoj knjizi ostaje mesto sreće gde su moguće topline koje dolaze kao posledica intimne imaginacije predmetnosti: *smrknuti mebl / sobe primio bi me u blagi zagrljaj / prašine* [...] („Predah“); [...] *Tako potreban dodir / uzvрати štof nameštaja* („Bela avet“). Potreba za toplinom – *sada mislim na bilo šta što će ugrejati* („O konačnici“) – pretvara tkanine nameštaja u zamenu za dodir kože, te se tako prizivaju mogućnosti privremenog bega, radosti (nedoseg-nute) dokolice. O privlačnoj snazi prostora intimnosti i kuće kao slike našeg intimnog bića, mogli smo govoriti i povodom Matovićevih prethodnih zbirki. Sigurnost nove kuće i izvor nove intimnosti, autor je još ranije pronašao u *svetu iz utičnice* („Gromovište“, *Odakle dolaze dabrovi*). Posebnoj povlašćenosti unutrašnjih prostora kuće, sobe odnosno doma, ovde takođe doprinose i predmeti, oseti i doživljaji koji imaju svoje poreklo u svetu mašina, tehnike i tehnologije, što se može primetiti u *umirujućem zujanju starih instalacija* („Ispod radara“), *plavom neonu reklama ili elektronici s radija* („U sanjarenju planktona“). Otuda frekventne reči kao što su *ugalj, dim i dimnjaci* ostvaruju radosni spoj toplote i topline, spoljašnjeg i unutrašnjeg, dok i *kiša, kafa, hleb* ili *sto* odgovaraju stišanoj melanholiji cele zbirke.

Čežnja za toplinom i malim ličnim eskapizmom, jer trenutak sreće tek je *predah između kriza* („Predah“), a želja za ličnim egzodusom preklopljena sa traumom odlaska („Egzodus“), ovde dobija posebnu komponentu jer je pojačana ostvarenom bliskošću s drugim bićem u tim *diskretnim naseobinama ljubavi u stambenim blokovima* („Diskretna stajališta“): *Postaćemo nerazdvojni poput / umornog ratnika i proganjajućeg / sna* („San dolazi sekirama“); *postali smo podne / što u januaru prerano otklizi / sa balkona susedskih stanova* („U susedstvu“), na šta ukazuje i drugi glas obeležen kurzivom: [...] *Sebični smo / u ovim jutrima za svet* [...] *slike koje govoriš, / jedan su kadar* („Politika fetusa“). Dobro odabrane slike prisnosti vode novim, ali ovde tek okrznutim roditeljskim emocijama, koje se nisu ostvarile samo u pome-nutoj pesmi „Politika fetusa“ ili u pesmi „O ocu“, gde se o odnosu sina i oca govori iz obr-nute odnosno dvostruke perspektive, već i u samo jednom stihu pesme „Školjke“ – *Kada sam se jutros sećao sna, osetio sam strah / kojim samohrana majka odgaja dete*.

Posebno se na stilskom planu poetika topline iskazuje kroz upotrebu deiktičkih reči, pokaznih zamenica koje upućuju na bliskost njima označenog sveta. Prepoznatljivost tog sveta i mogućnost da se na njega referiše u funkciji su ostvarenja sedativnog dejstva ve-zanog za prostore intimnosti i u njima ostvarene prisnosti: *I to je trenutak koji me odvlači / od sebe* („Egzodus“); [...] *znaš ta osvetljena okna* („Neiščezlo“); *To je višak sveta* („O konačnici“); [...] *taj kamen u želucu je sidro* („Školjke“); *Ta tišina se slučajno ne odmiče od nas* („Diskretna stajališta“); [...] *Taj / prizor je nagli zagrljaj iz sećanja ili poljubac*; [...] *I to je ono što će trajati* („Kroz kišu pustoš“); [...] *te suze su ljudi / što se guraju u autobuse* („Latice“). Matović je vrlo vešt i u formiranju obrnutih poređenja i metafora gde se konkretne pojavnosti opisuju kroz pozivanje na bliži svet apstraktnog: *dim se izvija poput suviše eliptičnih rečenica Boga* („Mrtva priroda s kafom“); *bukovina puca kao prejak smisao* („Predah“); *lišće pada poput merkantilnih fraza* („Neonke, tela“); *tek je miris čiste posteljine konačna belina* („O konač-nici“), što dodatno doprinosi neobičnosti predmetnog sveta koji formira okruženje gde će se javiti topline.

Mnogo više nego u prethodnim zbirkama, telesnosti je u ovoj posvećena posebna pažnja. Međutim, ona ovde nije pokazatelj erotike ili čulne ljubavi, već je više signal propadljivosti. Naročito u domenu aktuelnih tržišnih vrednosti i egoističnog investiranja u zdravo telo i zdrav život, prema kojem se zauzima i ironičan stav („Vitko telo“, „Tako izgleda zdravlje“), slike tela kao mesta bola postaju upečatljivije. Ova fiziološka defektnost simptom je naših sadašnjosti jer telo uprkos besomučnom staranju podleže starenju i propadanju. Telesnost se, dakle, osvešćuje kroz bolove i bolesti: od aritmija, grudobolje, infarktnog srca do bola u želucu, utrnulosti jezika i leve ruke, gorušice, hipertenzije i kolitisa. Tako da stih: *čuj organe, pomiri se sa unutrašnjostima* („Lattice“) tačno upućuje na mesto gde se razotkriva i kreira pesnički subjekt kao pesnik – *Ko ovlada fiziologijom, ima pesmu* („Kreacionizam“). Suprotstavljanje tradicionalnoj figuri pesnika kao nekog ko progovara iz (svetskog ili nacionalnog) bola i taj bol u stihove preobražava, kod Matovića je izraslo iz poigravanja ličnim fiziološkim bolom, odnosno bolestima. Kao pesnički srećna okolnost, tu je i stvarnost pandemije o kojoj autor progovara pred kraj zbirke u pesmi „Prokužavanje“, gde se suptilno nagoveštava, ali istovremeno i sumnja da poezija može biti vid sedativa mladim generacijama u novonastalim okolnostima.

Sadašnjost o kojoj peva Matović posve je lična mada mnogo liči na sadašnjosti njegovih čitalaca. Iako je jasno društveno određena nemilostivim kapitalističkim svetom, i od nje postoji beg u toplinu nikada potpuno ostvarene dokolice iz koje se rađa i poezija, kao i susret ili san. Nekoliko puta uhvaćen je pogled u ogledalu, ali ogledalo je retrovizor u kojem ne vidimo sebe, već ono što ostaje iza, pogledom uhvaćeno. Izbor takvog ogledala koje pruža promenljivu distancu i pogled usmeren ne na nas same nego na ono što nas izvan određuje, simbolički opisuje celu ovu zbirku koja kao sedativ dolazi da usitni stvarnost, da se tako lakše svari i proguta, ali ne i da nas liši opominjućeg bola u želucu.